POLITISK KRONIK

UDLANDET

Juli 1970

1. – Præsident Nixon udtaler, at når Sovjetunionen engagerer sig mere og mere på Ægyptens side, vil USA gøre, hvad der er nødvendigt for at hindre en forskydning af magtbalancen i Mellemøsten til ugunst for Israel, ikke for at sætte Israel i stand til at føre krig, men for at afskrække Israels naboer fra at angribe det. – 8. Israels generalstabschef Chaim Bar-Lev erklærer på en pressekonference, at der i et 30 km dybt og 50 km langt bælte på vestbredden af Suezkanalen mellem Ismaila, Suez og Cairo er bragt et dusin raketbatterier af typen SAM-2 og 2 SAM-3 raketbatterier i stilling. SAM-3 raketterne betjenes udelukkende af sovjetisk personel, og sovjetiske rådgivere er i virksomhed ved SAM-2 raketterne. – 12. Den amerikanske understatssekretær i udenrigsministeriet Joseph Sisco giver udtryk for den opfattelse, at det voksende sovjetiske engagement i Mellemøsten er en ny kvalitativ faktor i situationen. Indsatsen af ca. 10.000 mand russisk personel og stationeringen af de mest moderne luftværnsraketter i Ægypten har forskudt den hidtidige magtbalance i dette område. Desuden er Sovjetunionen i færd med at udruste FAR med amfibiefartøjer. Sisco bekræfter, at USA vil gøre alt, hvad der er nødvendigt for at forhindre en forskydning af ligevægten til ugunst for Israel. – 13. Israels udenrigsminister Abba Eban foreslår i parlamentet i Jerusalem, at Israel og FAR optager indledende samtaler uden betingelser om en fredsløsning. – 17. Præsident Nasser afslutter et 19 dages besøg i Sovjetunionen, hvor han har fået løfte om fortsat militær og økonomisk hjælp. De to lande er enige om at arbejde for en politisk løsning i Mellemøsten på grundlag af israelsk tilbagetrækning fra al arabisk territorium, som det har okkuperet siden 6 dages krigen i juni 1967: Sinai halvøen, Gazastriben, det østlige Jerusalem, vestbredden af Jordan og Golan bjergene. – 20. Præsident Nixon udtaler, at både USA og Sovjetunionen vil undgå en konfrontation i Mellemøsten, men strømmen af sovjetiske våben til Ægypten giver anledning til bekymring. – 21. Pravda forsikrer, at Sovjetunionen respekterer Israels ret til en sikker eksistens og benægter, at der er stationeret sovjetisk raketmandskab ved Suezkanalen. – 23. Præsident Nasser meddeler, at FAR har accepteret de amerikanske forslag om fredsforhandlinger med Israel. (Den amerikanske udenrigsminister William P. Rogers oplyste 25/6, at USA havde taget et nyt politisk initiativ i Mellemøsten med det formål at opmuntre de arabiske lande og Israel til at standse skydningen og begynde at forhandle under FN-mægleren Gunnar Jarrings auspicier og i overensstemmelse med sikkerhedsrådets resolution af 22/11 1967). Den amerikanske regering offentliggør en skrivelse af 19/7 fra udenrigsminister Rogers til den ægyptiske udenrigsminister Mahmoud Riad med det væsentlige indhold af de amerikanske forslag. Herefter skal såvel FAR som Israel og Jordan principielt erklære sig villige til at opfylde FN-sikkerhedsrådets resolution af november 1967 og indgå en våbenhvile på mindst 3 måneder. I dette tidsrum skal der under ledelse af FN's befuldmægtigede for Mellemøsten Gunnar Jarring forhandles om en retfærdig og varig fred på grundlag

af gensidig anerkendelse af suverænitet og israelsk tilbagetrækning fra de besatte arabiske områder. – 25. Centralkomiteen for de palæstinensiske partisanorganisationer i Amman afviser den amerikanske fredsplan og erklærer, at partisanorganisationerne ikke ville respektere en våbenstilstand. – 26. Jordans regering meddeler, at den accepterer den amerikanske fredsplan. Damaskus radio gentager Syriens absolutte og uforanderlige afvisning af sikkerhedsrådets resolution og alle løsninger baseret herpå. – 30. Præsident Nixon tager på en pressekonference stilling til Israels frygt for, at en våbenstilstand af modparten vil blive benyttet til at udbygge de militære positioner ved våbenstilstandlinien. Nixon bekræfter i denne forbindelse den amerikanske regerings forpligtelse til at opretholde magtbalancen i Mellemøsten og giver udtryk for den opfattelse, at Israel kan acceptere våbenstilstanden og forhandlingerne uden at behøve at frygte, at dets egen position i dette tidsrum skal blive bragt i fare. – 31. – Premierminister Golda Meïr erklærer, at hun har besluttet at acceptere den amerikanske fredsplan under hensyn til den amerikanske præsidents appeller og med opretholdelse af de principielle politiske beslutninger og hidtidige erklæringer. Den syriske regering meddeler, at den afviser den amerikanske fredsplan, det samme gør Irak.

1. – Den amerikanske regering underretter FN's sikkerhedsråd om, at alle amerikanske landkamptropper er trukket tilbage fra Cambodia. USA vil dog med Cambodias samtykke fortsat sætte fly ind mod nordvietnamesiske tropper.

5. – Ved valget af Cyperns parlaments græsk-cypriotiske afdelings 35 medlemmer får det moderate Forenede Parti under Glafkos Clerides 15 mandater og den moderat-konservative Progressive Front 7 mandater, medens det kommunistiske parti, Akel, der kun har opstillet 9 kandidater, får valgt alle 9 (+ 4). Dr. Evdokas' Enosis (forening med Grækenland) parti får ingen mandater. Den tyrkisk-cypriotiske afdelings 15 medlemmer er alle tilhængere af den moderate Rauf Denktash med tyrkisk-cypriotisk autonomi som vigtigste programpunkt.

Ved præsidentvalget i Mexico sejrer Luis Echeverria Alvarez, Det revolutionære institutionsparti, som uden afbrydelse har haft magten i Mexico i 40 år, overlegent over Efrain Gonzales Morfin, Det nationale aktionsparti, på et program, hvis formål er at sikre, at det økonomiske fremskridt ikke alene kommer byerne til gode, men også de forsømte landbrugsområder, der endnu har halvdelen af den samlede befolkning på ca. 50 millioner. Echeverria, der efterfølger Gustavo Diaz Ordaz for en 6 års periode, var indenrigsminister under de blodige studenteruroligheder omkring de olympiske lege i 1968.

6. – Den italienske regering under ledelse af Mariano Rumor (se 3/3) træder tilbage dagen før en varslet 24 timers generalstrejke for at tvinge regeringen til at sætte fart i det lovede sociale reformprogram. Efter regeringens demission afblæses generalstrejken indtil videre. I regeringen er der opstået en stærk modsætning mellem socialdemokraterne og socialisterne, idet socialisterne kræver ret til samarbejde med kommunisterne i regionsregeringerne i de tilfælde, hvor de to partier tilsammen har flertallet, hvilket socialdemokraterne finder uforeneligt med, at socialisterne på nationalt plan er med i koalitionsregeringen. – 11. Præsident Saragat anmoder formanden for den kristelig-demokratiske gruppe i deputeretkammeret, Giulio Andreotti, om at danne centrum-venstre regering af 4 partier. – 23. Andreotti opgiver på grund af modstand fra socialdemokraterne, der får støtte fra højre fløj i det kristelig-demokratiske parti. – 26. Præsident Saragat overdrager finansminister Emilio Colombo at danne ny regering, denne gang formelt uden klausul om, hvor mange partier den skal omfatte.

7. – I Bukarest underskrives en traktat mellem Rumænien og Sovjetunionen om venskab, samarbejde og gensidig hjælp. Den afløser en traktat af 1948, der udløb i 1968, og løber i 20 år.

8. – Det czekoslovakiske forbundsparlament vedtager enstemmigt efter indstilling fra Den nationale Fronts centralkomité at fratage Alexander Dubček (se 23/6) hans post som medlem af forsamlingen. Det meddeles samtidig, at fhv. ministerpræsident Oldrich Černik, der kort i forvejen er suspenderet som medlem af det kommunistiske parti, sammen med 4 andre deputerede har fået tilladelse til at udtræde af parlamentet.

10. Islands statsminister, den 62-årige Bjarni Benediktsson (selvstændighedspartiet) indebrænder i regeringens sommerbolig på Thingvellir. Sammen med ham omkommer hans hustru og en 4-årig dattersøn. Præsident Eldjarn udnævner justits- og industriminister Johan Hafstein til statsminister ad interim, indtil en ny regering kan dannes.

Jordans ministerpræsident Abdel Moneim Rifai og formanden for Det palæstinensiske nationalråd Yassir Arafat underskriver i Amman en overenskomst om endelig bilæggelse af stridighederne mellem de jordanske myndigheder og partisanerne og om regulering af forholdet mellem de to parter. Jordan forpligter sig til ikke at gøre noget, der skader partisanernes interesser. På den anden side pålægges der partisanerne visse forpligtelser! De må ikke bære våben offentligt, og der må ikke anvendes skarp ammunition ved uddannelsen, tunge våben, ammunition og sprængstoffer må ikke opbevares i befolkede egne, og partisanerne må ikke oprette støttepunkter i byerne. Begge parter erklærer, at befrielsen af hele det palæstinensiske territorium er deres mål.

13. – Ahti Karjalainen, centerpartiet (se 6.–7/6) danner ny finsk regering med deltagelse af samtlige partier undtagen samlingspartiet (kons.), det lille Kristeligt Forbund og landsbygdpartiet. Det sidste havde centerpartiet krævet repræsenteret i regeringen for selv at gå med, men folkedemokraterne går imod, og centerpartiets partiråd vedtager 10/7 med 80 stemmer mod 42 desuagtet at gå ind i koalitionsregeringen, der kommer til at bestå af 9 ikke-socialister (4 centerp., 2 svensk folkep., 1 liberal folkep. og 2, der ikke formelt repræsenterer noget parti, men har tilknytning til henholdsvis centerp. og liberal folkep.) og 8 socialister, nemlig 5 soc.dem. og 4 folkedem. Karjalainens regering, der afløser Teuvo Auras ekspeditionsregering (se 5/5) får flg. sammensætning: Veikko Heile (soc.dem.) vicestatsminister og arbejdsminister, Väinö Leskinen (soc.dem.) udenrigsminster, Erkki Tuominen (folkedem.) justitsminister, Artturi Jämsen (centerp.) indenrigsminster, Kristian Gestrin (sv. folkep.) forsvarsminister, C. O. Tallgren (sv. folkep.) finansminister, Valto Käkelä (soc.dem.) vicefinansminister, Jaakko Itälä (tilknyttet lib. folkep.) undervisningsminister, fru Meeri Kalavainen (centerp.) viceundervisningsminister, Nestori Kaasalainen (centerp.) landbrugsminister, Veikko Saarto (folkedem.) kommunikationsminister og minister for offentlige arbejder, Arne Berner (lib. folkep.) minister for handel og industri, Kalervo Haapasalo (soc.dem.) vicehandels- og industriminister, fru Anna-Liisa Tiekso (folkedem.) socialminister, fru Katri Helena Eskelinen (centerp.) vicesocialminister og Olavi Mattila (tilknyttet centerp.) minister for udenrigshandel. Mattilas udnævnelse vil først træde i kraft til efteråret, idet antallet af ministre ved lov er begrænset til 16, hvorfor der kræves en lovændring, før der kan udnævnes 17 ministre. Tre af de 17 ministre er kvinder, og 10 af den nye regerings medlemmer har ikke tidligere været ministre.

17.–20. – Under et besøg i Moskva underskriver præsident Kekkonen en protokol, hvorefter traktaten mellem Finland og Sovjetunionen om venskab, samarbejde og gensidig hjælp forlænges til 1990.

19. – Den græske udenrigsminister Panayotis Pipinelis afgår ved døden. Ministerpræsident Georgis Papadopoulos overtager indtil videre udenrigsministerposten. Karrierediplomaten Christian Xanthopoulos Palamas, indtil for et års tid siden ambassadør i Washington, bliver viceudenrigsminister.

20. Den nye engelske finansminister Iain Macleod (se 18/6) afgår ved døden, 56 år gammel. Hans efterfølger bliver 25/7 den 49-årige Anthony Barber, hidtil kansler for hertugdømmet Lancaster og ansvarlig for forhandlingerne med EEC. Barbers post besættes 28/7 med den hidtidige minister for teknologi, den 46-årige Geoffrey Rippon, medens John Davies, tidligere generaldirektør for det britiske industriforbund og nyvalgt medlem af underhuset, bliver minister for teknologi. – 31. Premierminister Heath har udnævnt minister for Wales Peter Thomas til formand for den konservative partiorganisation i stedet for Anthony Barber.

Udenrigsminister Sir Alec Douglas-Home udtaler i underhuset, at genoptagelsen af våbenleverancer til Sydafrika vil blive taget under overvejelse. Leverancerne vil dog blive begrænset til våben til maritimt forsvar med direkte sigte på sikringen af forbindelserne til søs, og den endelige afgørelse vil blive udskudt, indtil alle Commonwealth-landes syn på spørgsmålet foreligger.

23. – Sultanen af Kedah Abdul Halim Mu'azzam Shah vælges af sultankonferencen til Malaysias statsoverhoved (Yang dipertuan Agong) for 5 år fra 21/9, da han afløser sultanen af Trengganu, Ismail Naziruddinn Shah. Det nye statsoverhoved er en nevø af Malaysias premierminister Tunku Abdul Rahman.

Herskeren over Muscat og Oman (ved den persiske havbugt) sultan Said bin Taimur, der har regeret sultanatet på middelalderlig vis isoleret fra omverdenen, afsættes af sin søn, den 29-årige Qabas bin Said, som støttes af andre medlemmer af den kongelige familie og de væbnede styrker. Den nye sultan erklærer 26/7 i en proklamation, at han med voksende sorg og vrede har set sin fader ude af stand til at udnytte landets naturrigdomme (olie) til gavn for folket. Han lover at oprette en moderne og stærk regering så hurtigt som muligt. – 29. Den britiske regering anerkender formelt den nye sultan. Storbritannien har i 150 år haft traktatlige forbindelser med Muscat og Oman, og de væbnede styrker er uddannet af britiske officerer.

Det britiske parlament har vedtaget en lov, der giver Fiji uafhængighed. Uafhængighedsdatoen er fastsat til 10/10 1970. Fiji bliver medlem af det britiske Commonwealth.

26. – I Moskva begynder afsluttende forhandlinger mellem udenrigsministrene Andrej Gromyko, Sovjetunionen, og Walter Scheel, Forbundsrepublikken Tyskland, om en traktat om afkald på anvendelse af magt mellem de to stater. Forhandlinger om en sådan traktat havde fundet sted siden begyndelsen af året mellem Gromyko og statssekretær Egon Bahr. Disse forhandlinger afsluttedes 22/5, og resultatet var af Bahr refereret i et notat i 10 punkter. Notatet var hemmeligt, men blev offentliggjort af Springer-pressen. 7/6 havde forbundsregeringen offentliggjort retningslinierne for de afsluttende forhandlinger. Heri blev det fastslået, at en traktat om afkald på magtanvendelse ikke ville blive sat i kraft, så længe der ikke var opnået en sikring af den nære forbindelse mellem forbundsrepublikken og Vestberlin og af adgangen til Vestberlin. Endvidere fastslog forbundsregeringen, at tyskernes ret til selvbestemmelse ikke berørtes af traktaten, og at den betragtede udviklingen af normale forbindelser til alle lande i Warszavapagten, inklusive DDR, som en enhed.

27. – Dr. Antonio de Oliveira Salazar, Portugals premierminister fra 1932 til 1968, da han afløstes af Marcelo Caetano

(se 26/9 1968) afgår ved døden i en alder af 81 år.

Fra Delhi meddeles, at den tidligere viceministerpræsident Morarji Desai (se 2/11 1969) har opgivet forsøg på at danne en parlamentarisk alliance mod premierminister Ghandi af det hindu-nationalistiske Jan Sangh, højrepartiet Swatantra og kongrespartiets opposition. – 29. Det indiske underhus forkaster en mistillidsdagsorden til fru Ghandi med 241 stemmer mod 134. For dagsordenen stemmer foruden højrepartierne også de maoistiske kommunister.

30. – Brigadegeneral Andrew Juxon-Smith, der i 1967 i spidsen for en militær junta tog magten i Sierra Leone, dømmes til døden for højforræderi. Militærregeringen styrtedes efter 13 måneders forløb i april 1968, da en civil regering under Siaka Stevens kom til magten.

August 1970

1. – En talsmand for den irakiske regering meddeler, at Irak betragter en række arabiske staters antagelse af den amerikanske fredsplan for Mellemøsten (se 1/7) som et brud på fælles beslutninger og derfor ikke vil sende repræsentanter til en planlagt konference i Tripoli i Libyen, hvor spørgsmål, der har forbindelse med Rogersplanen, skal drøftes. Det samme standpunkt indtager Algeriet. Konferencen i Tripoli åbner 5/8 og slutter den følgende dag. Foruden FAR og Jordan deltager Syrien, Libyen og Libanon. – 18. Formanden for det palæstinensiske nationalråd og leder af Al Fatah, Yassir Arafat, udtaler efter samtaler i Bagdad, at han har kunnet sikre den palæstinensiske revolution beskyttelse mod de kontrarevolutionære kræfter, der tilstræber at likvidere modstandsbevægelsen. Radio Bagdad meddeler, at regeringen over for Arafat har bekræftet sin beslutning om at stille de 12.000 irakiske soldater i Jordan til rådighed for partisanerne.

3. – Den indiske regering giver meddelelse om, at den har optaget konsulære forbindelser med DDR. Udenrigsministeriet i Bonn erklærer, at den indiske regering kender forbundsrepublikkens opfattelse: at et sådant skridt på nuværende tidspunkt er til skade for forbundsregeringens bestræbelser for indre tysk afspænding.

4. – Premierminister Golda Meïr udtaler i Knesset, at USA formelt er blevet underrettet om, at Israel accepterer den amerikanske fredsplan (se 1/7). I betragtning af de amerikanske forsikringer, Israel har modtaget, har det erklæret sig rede til 3 måneders våbenhvile på den ægyptiske front, og det er rede til at trække sine tropper tilbage til sikre, anerkendte og aftalte grænser, men kun efter bindende fredsaftaler med de arabiske naboer. Knesset godkender regeringens beslutning med 66 stemmer mod 28, 9 undlader at stemme. Den israelske regerings beslutning medfører, at de 6 ministre fra Gahalgruppen (en sammenslutning af Menahem Begin's Herut (frihedspartiet) og de liberale partier, og som har 26 medlemmer i Knesset) træder tilbage, efter at Gahal's centralkomité med 117 stemmer mod 112 har forkastet at støtte regeringens beslutning. – 7. I Washington meddeles, at FAR og Israel er gået med til at sætte 90 dages våbenhvilen i kraft med øjeblikkelig virkning. Uanset at meddelelsen kun taler om den ægyptiske front, skal den ifølge det amerikanske udenrigsministerium også gælde for fronten mellem Israel og Jordan. – 13. Forsvarsminister Moise Dayan giver Knesset oplysninger om enkeltheder vedrørende våbenstilstanden mellem Israel og FAR. Herefter forpligter begge parter sig til under våbenhvilen at opretholde status quo i en bredde af 50 km

på begge sider af våbenstilstandslinien. Nye militære installationer i dette område er forbudt. Begge parter har ret til uhindret at sende opklaringsfly indtil 10 km fra våbenstilstandslinien. Samme dag protesterer Israel i en note til FN's våbenstilstandsovervågningskommission i Mellemøsten (UNTSO) mod krænkelse af våbenstilstanden fra ægyptisk side ved at flytte SAM-raketter nærmere til Suezkanalen. – 24. begynder de egentlige forhandlinger mellem FN's særlige befuldmægtigede i Mellemøsten Gunnar Jarring og repræsentanter for Israel, FAR og Jordan, men på dette tidspunkt har Israel fremlagt en række klager over krænkelse af våbenstilstandsaftalen for UNTSO. – 30. Premierminister Golda Meïr erklærer i det amerikanske fjernsyn, at der straks efter våbenstilstandens ikrafttræden var opstået en misforståelse mellem Israel og USA, men at den amerikanske regering nu har fået afgørende beviser for flytningen af raketbatterier. Hun føjer til, at USA har pligt til at overvåge, at våbenstilstandsbetingelserne overholdes.

6. – Den 50-årige Emilio Colombo (se 6/7), der som 33-årig blev landbrugsminister og siden har været medlem af alle italienske regeringer, sidst i en årrække som finansminister, danner regering, den 32. i Italien efter fascismens fald. Den består ligesom den foregående under Mariano Rumor af kristelige demokrater (16), socialister (6), socialdemokrater (PSU) (4) og republikanere (1). De fleste af ministrene i Rumors regering fortsætter og på de samme poster, således Francesco de Martino (soc.) som viceministerpræsident, Aldo Moro (kr. dem.) som udenrigsminister, Orenzo Reale (rep.) som justitsminister, Franco Restivo (kr. dem.) som indenrigsminister, Mario Tamassi (soc.dem.) som forsvarminister, Lorenzo Natali (kr. dem.) som landbrugsminister og Carlo Donat-Cattin (kr. dem.) som arbejdsminister. Colombo efterfølges som finansminister af Mario Ferrari-Aggradi (kr. dem.). Regeringens program godkendes 12/8 af deputeretkammeret med 348 stemmer mod 281 og 13/8 af senatet med 174 stemmer mod 113.

7. – Udenrigsministrene Gromyko og Walter Scheel (se 26/7) paraferer en traktat mellem Forbundsrepublikken Tyskland og USSR, i hvilken de to stater giver afkald på anvendelse af magt eller trusler derom såvel indbyrdes som i spørgsmål om Europas sikkerhed og international sikkerhed, og forpligter sig til at respektere alle europæiske staters integritet og at betragte deres grænser som ukrænkelige. Samtidig udveksles paraferede papirer med punkterne 5–10 i Bahr-notatet (se 26/7), som ikke er afgjort ved traktaten. I noter til de tre vestmagter erklærer forbundsregeringen, at spørgsmålet om de fire magters rettigheder og forpligtelser med hensyn til Tyskland og Berlin efter begge traktatmagters opfattelse ikke berøres af traktaten. – 9. I Østberlin meddeles, at DDR's statschef Walter Ulbricht i et budskab til statsoverhovederne i alle alliancefri lande og alle NATO-lande gør opmærksom på den principielt forandrede situation i den europæiske politik og foreslår at optage normale forbindelser med DDR. – 12. Traktaten underskrives i Moskva af forbundskansler Willy Brandt og udenrigsminister Walter Scheel for forbundsrepublikken og af ministerpræsident Kosygin og udenrigsminister Gromyko for Sovjetunionen. – 14. DDR's ministerråd udsender en erklæring, hvori det hilser traktaten og særlig fremhæver, at forbundsregeringen for første gang har indgået en folkeretlig bindende forpligtelse til at respektere alle europæiske staters integritet og dermed også staten DDR's.

9. – De palæstinensiske partisanorganisationers centralkomité offentliggør i Amman en erklæring, der opfordrer til at gøre Mellemøsten til et andet Vietnam. – 27.–28. I en tale i det palæstinensiske nationalråd i Amman fordømmer formanden, Yassir Arafat, alle forsøg på at løse krisen i Mellemøsten med fredelige midler. I

resolutioner opfordrer nationalrådet til at forhindre en fortsættelse af forhandlingerne med fjenden, og de arabiske regeringer opfordres til at tilbagekalde deres accept af den amerikanske fredsplan. Videre kræves, at alle partisaner i FAR og Syrien skal overføres til Jordan. – 29. Kong Hussein af Jordan erklærer i en tale i radio og TV, at ethvert forsøg på at udhule grundlaget for den nationale enhed vil blive imødegået med egnede midler. Han tager hermed stilling til en række voldshandlinger og episoder i Amman de foregående dage mellem tilhængere af nogle partisanorganisationer og sikkerhedsstyrker. Han tilføjer, at det er beklageligt i modstandsbevægelsens aviser at kunne læse, at de forbereder sig på at gøre front mod statens autoritet. De palæstinensiske partisanorganisationers centralkomité fordømmer urostifterne. I de følgende to dage kommer det i flere tilfælde til skyderier. Al Fatahs chef Arafat appellerer til regeringerne i de andre arabiske lande om at intervenere i Jordan for at standse visse elementer i Jordans regering, der anstifter blodbad og massakrer for at likvidere partisanbevægelsen.

Sultan Qabas bin Said (se 23/7) meddeler, at Muscat og Oman fremtidig vil bære navnet Sultanatet Oman, og at han har udnævnt sin onkel Said Tariq bin Taimur til premierminister.

10. – Efter at den politiske terroristorganisation Los Tupamaros har dræbt den amerikanske sikkerhedsekspert og rådgiver for Uruguays politi Daniel Mitrione, som de holdt fanget som gidsel sammen med en anden amerikaner, landbrugseksperten dr. Claude Fly, og den brasilianske diplomat Aloysio Dias Gomide, vedtager kongressen i Montevideo at suspendere de forfatningsmæssige borger- og frihedsrettigheder og give præsident Jorge Pacheco Areco diktatoriske beføjelser i 20 dage. Pacheco har nægtet at forhandle med kidnapperne og afslået deres krav om løsladelse af alle politiske fanger i Uruguay, hvilket har foranlediget den brasilianske regering til at minde om, at det er en stats pligt at beskytte fremmede diplomater. Under en razzia 7/8 har politiet bl. a. anholdt Raul Sendic, der anses for at være en af de førende af terroristerne. – 21. Det meddelels, at Uruguay er gået med til, at andre regeringer eller interesserede parter kan forhandle med bortførerne om løsladelse af udenlandske embedsmænd, der holdes som gidsler.

11. – Efter et møde i den nordirske regering udsendes en erklæring, hvori det hedder, at alle regeringens medlemmer er enige med premierminister Chichester-Clark og fortsat vil støtte hans reformprogram. Udtalelsen er et svar til fhv. indenrigsminister William Craig, der den foregående dag har udtalt, at måske 3 medlemmer af kabinettet er enig med Craig i hans opposition mod regeringen. – 21. 6 medlemmer af det nordirske underhus og en senator danner et nyt parti, Det socialdemokratiske Arbejderparti. Lederen af den nye gruppe er Gerard Fitt, der både er medlem af parlamentet i Westminster og af det nordirske parlament, hvor han har repræsenteret det republikanske arbejderparti. Af de øvrige 5 underhusmedlemmer har 1 repræsenteret nationalisterne, 1 det nordiske arbejderparti og 3 var uafhængige. Partiet står til venstre for centrum og er tilhænger af Irlands forening på fredelig vis og med den nordirske befolknings samtykke. Herefter er partistillingen i underhuset, bortset fra formanden: unionister 28, uafh. unionister 7, protestantiske unionister 2, det soc.dem. arbejderparti 6, nationalister 4, det nordiske arbejderparti 1, det republikanske arbejderparti 1, uafh. 1. Desuden er 1 plads for tiden ubesat.

14. I den norske regering afløses Helge Seip som arbejds- og kommunalminister af formand i trygderetten Helge Rognlien og landbrugsminister Bjarne Lyngstad af gårdejer Halvard Eika (se 2.–4/5). Alle de nævnte repræsenterer venstre.

17. – Til præsident efter Charles Helou,

hvis 6 års valgperiode udløber 23/9, vælger Libanons parlament i tredje runde den 60-årige økonomiminister Soliman Frangié med 50 stemmer, medens centralbankdirektør Elias Sarkis får 49 stemmer. Frangié var udpeget af centrumsblokken, Sarkis af Nahjist-gruppen, der støtter fhv. præsident Fuad Chebabs politik.

22. – Haitis lovgivende forsamling suspenderer en række bestemmelser i forfatningen og giver præsident François Devallier fuldmagt i 8 måneder til at sikre landets forsvar og hæve dets økonomiske niveau.

30. – Malaysias premierminister gennem de sidste 15 år, Tunku Abdul Rahman, meddeler, at han træder tilbage 21/9 samtidig med, at Malaysias ny statsoverhoved tiltræder (se 23/7), og at han vil anbefale, at hans efterfølger bliver den nuværende vicepremierminister Tun Abdul Razak, der siden raceurolighederne i maj 1969 har stået i spidsen for National Operations Council og været landets faktiske leder (se 10/5 1959). Tunku Abdul Rahman bebuder, at forbudet mod politisk virksomhed straks vil blive ophævet, og at både forbundsparlamentet og enkeltstatsparlamenterne vil genoptage deres virksomhed.

31. – Den 64-årige fhv. højesteretsdommer Edward Akufo-Addo vælges til Ghanas præsident for en 4 års periode. Af valgforsamlingens 164 stemmer får han 123, medens 35 falder på hans eneste modkandidat dr. Isaac Asafu Adiaye. Akufo-Addo, der er en nær ven af premierminister Busia (se 29/8 1969) var medstifter af United Gold Coast Congress, der i årene efter 2. verdenskrig kæmpede for Ghanas (da Guldkystens) uafhængighed. Den senere præsident Nkrumah var UGCC's generalsekretær, men efter at Ghana havde opnået uafhængighed, optrådte Akufo-Addo som en af Nkrumahs kritikere.

September 1970

1. – Under de fortsatte kampe i Amman mellem hæren og partisanerne (se 9/8) bliver der skudt på kong Hussein, da han med eskorte er på vej til lufthavnen. Den irakiske regering meddeler i en note, at den vil tage de nødvendige forholdsregler for at beskytte partisanerne i Jordan og ikke uvirksom vil se Jordan likvidere den palæstinensiske modstandsbevægelse. – 2. I Syrien erklærer det regerende Baath parti, at alle Syriens magtmidler står til partisanernes rådighed. Jordans regering erklærer, at Iraks note ikke kan accepteres. – 3. Kong Hussein meddeler, at regeringen har fået alle nødvendige fuldmagter for at opretholde ro og orden i landet. Kampene fortsætter de følgende dage trods gentagne våbenstilstandsoverenskomster, og 9/9 overdrager kong Hussein vidtgående magtbeføjelser til generalstabschefen Mashour Haditha, der samme dag giver ordre til øjeblikkelig indstilling af skydningen, men kampene fortsætter. – 14. Det meddeles, at partisanerne kontrollerer Jordans næststørste by Irbid i det nordlige Jordan. – 16. Kong Hussein indsætter en militærregering under ledelse af general Mohammed Daoud. Til ny øverstbefalende for de væbnede styrker udnævnes feltmarskal Habis al-Majali. Den nye regerings første handling er at beordre partisanbevægelsens kommandostyrker til at nedlægge våbnene og aflevere dem til de centrale partisanorganer. Svaret er en opfordring til en landsomfattende arbejdsnedlæggelse for at tvinge den nye regering bort. Al Fatah lederen Yassir Arafat overtager posten som øverstkommanderende over alle partisanstyrker med den kommanderende for den palæstinensiske befrielseshær, brigadegeneral Abdul Razzak Yahya, som stabschef. Forinden sin til-

bagetræden har den hidtidige premierminister Rifai, der trådte til efter junikrisen (se 10/6) sluttet overenskomst med partisanledelsen. Den nye regering lover at holde aftalen, men Yassir Arafat giver i en appel til alle arabiske stater om støtte udtryk for forbavselse over, at militæret har overtaget magten så kort tid efter, at overenskomsten var sluttet, og ser deri en plan om at slå partisanbevægelsen ned. Efter militærets magtovertagelse følger 11 dages borgerkrig i Jordan. Panserstyrker fra Syrien går over grænsen. Kong Hussein appellerer 21/9 til de fire stormagter om at gribe ind heroverfor, den 6. amerikanske flåde samles i det østlige Middelhav, og amerikanske faldskærmstropper gøres klar til at medvirke ved en eventuel evakuering af amerikanske statsborgere i Jordan. 22/9 ankommer Sudans præsident, general Jaafar al-Nimeiry til Amman for at forsøge at mægle, og 25/9 proklamerer han i Amman radio med tilslutning af kong Hussein og på Arafats vegne øjeblikkelig indstilling af fjendtlighederne. 26/9 dannes ny, delvis civil regering under Ahmed Toukan, der var vicepremierminister i Rifais ministerium, men med militære på de vigtigste poster. 27/9 meddeles fra topmøde af de arabiske stater i Cairo, hvor også kong Hussein og Yassir Arafat er kommet til stede, at der er underskrevet en overenskomst om afslutning af krisen.

Ved åbningen af OAU-landenes topkonference i Addis Abeba meddeler kejser Haile Selassie, at der er opnået fuld forsoning mellem på den ene side Nigeria og på den anden side Tanzania, Zambia, Elfenbenskysten og Gabon, som havde anerkendt oberst Ojukwus regering i Biafra, hvilket bevirkede, at Nigeria afbrød forbindelsen med de fire lande.

2. – Israels vicepremierminister Yigal Allon erklærer, at Israel også i fremtiden kræver kontrollen over visse besatte områder, og nævner en række lokaliteter. – 3. Det amerikanske udenrigsministerium bekræfter, at Ægypten har krænket våbenstilstandsbetingelserne (se 4/8). Det tilføjes, at spørgsmålet vil blive drøftet med Sovjetunionen og FAR. – 6. Efter 10 klager til UNTSO over ægyptiske krænkelser af våbenstilstandsbetingelserne meddeler Israels regering, at den suspenderer sin deltagelse i forhandlingerne om en fredelig løsning af Mellemøstenkonflikten, indtil de raketbatterier, der siden våbenstilstandens ikrafttræden er flyttet frem til Suezkanalen, rykkes tilbage. – 11. Den israelske regering protesterer for 13. gang siden våbenstilstandens ikrafttræden mod ægyptisk krænkelse af våbenstilstandsbetingelserne: for første gang er sovjetiske SAM-3 raketbatterier, der udelukkende betjenes af sovjetisk mandskab, blevet rykket frem mod våbenstilstandslinien. – 18. Under premierminister Golda Meïrs besøg i Washington lover præsident Nixon Israel forøget militær og økonomisk hjælp. Golda Meïr fremfører over for præsidenten det synspunkt, at USA ikke har optrådt tilstrækkelig kraftigt over for FAR's og Sovjetunionens krænkelser af våbenstilstandsbetingelserne. Nixon opfordrer Israel til at genoptage fredsforhandlingerne i FN, medens USA prøver at overtale FAR og Sovjetunionen til at råde bod på deres krænkelser af våbenstilstandsbetingelserne. – 20. Golda Meïr udtaler i det amerikanske fjernsyn, at hvis Ægypten fortsætter med at rykke raketstillinger frem i våbenstilstandszonen, kan der udvikle sig en sådan situation, at Israel slår til mod installationerne for at komme angreb fra Ægypten i forkøbet. Det samme kunne blive nødvendigt, hvis USA svigtede Israel med hensyn til militær og økonomisk hjælp.

Det indiske underhus vedtager med 339 stemmer mod 154, dvs. 10 stemmer mere end den nødvendige 2/3 majoritet, en forfatningsændring, der afskaffer de apanager og særlige privilegier, som de tidligere regerende fyrster fik i 1947 ved Indiens uafhængighed for at lade deres stater gå op i Den indiske Union. Lovforslaget går videre til overhuset, hvor det forkastes 5/9, idet kun en stemme skiller det fra vedtagelse med 2/3 majoritet. Et kabinetsmøde

beslutter, at premierminister Ghandi skal anbefale præsidenten at gøre brug af sine særlige beføjelser til at fratage fyrsterne deres anerkendelse. Præsident Giri følger rådet og udsteder 7/9 et dekret af det ønskede indhold. Fyrsternes leder, maharajaen af Bikaner, dr. Karni Singh, truer med at indbringe spørgsmålet for højesteret.

4. – Ved præsidentvalget i Chile får Folkefrontens kandidat, marxisten Salvador Allende Gossens, 36,3 pct. af de afgivne stemmer, den konservative ekspræsident Jorge Alessandri Rodriguez 34,9 pct. og den venstreorienterede Radomiro Tomic Romero, der støttes af de kristelige demokrater, den nuværende præsident Eduardo Frei's parti, 27,8 pct. Da ingen af kandidaterne har opnået absolut flertal, bliver det kongressen, der som valgforsamling skal vælge mellem de to kandidater, der har opnået flest stemmer, og det er fast praksis, at den vælger den af de to, der har fået flest stemmer. I kongressen er de kristelige demokrater, der ved valget 2/3 mistede den absolutte majoritet, det største enkelte parti med 75 mandater, medens de 4 partier, der er samlet i Folkefronten, kan mønstre 80 af i alt 200 mandater. Alessandri kan regne med støtte fra de resterende 45, hvoraf 37 tilhører det nationale parti og de øvrige 8 er radikale eller uafhængige. – 7. De kristelige demokrater meddeler, at de vil støtte Allende på den betingelse, at han vil opretholde et demokratisk regime og respektere valgsystemet. – 9. Alessandri meddeler, at han er villig til at modtage valg af kongressen, men at han, hvis han bliver valgt, straks vil træde tilbage, for at der kan blive afholdt nyt præsidentvalg. For at standse kapitalflugt indfører præsident Frei skat på køb af fremmed valuta. – 14. Allende erklærer, at uroen efter hans valgsucces er absolut ubegrundet. Hærens øverstkommanderende, general René Schneider har gentagne gange erklæret, at de væbnede styrker vil respektere den afgørelse, kongressen måtte træffe.

Meddelelse om, at verdenskirkerådet har besluttet at give 200.000 dollars til antiracistiske organisationer, herunder-afrikanske guerillagrupper, fremkalder chokerede protester fra de politiske og kirkelige ledere i Sydafrika.

6. – Ved valget i Madagascar vinder præsident Philibert Tsirananas socialdemokratiske parti (PSD) en overvældende sejr, idet det ligesom i den gamle nationalforsamling får 104 af i alt 107 mandater. Venstreoppositionen Kongressen for Uafhængighed (AKFM) bevarer sine 3 mandater, alle i hovedstaden Tananarive, hvor valget foregår som forholdstalsvalg, medens i resten af landet det parti, der i en valgkreds får mindst 55 pct. af de afgivne stemmer, får alle kredsens mandater. Ved kommunalvalget i december 1969 besatte AKFM 40 pladser i byrådet i Tananarive, medens PSD kun fik 17.

Inden for få timer kaprer arabiske luftpirater tilhørende den yderliggående partisanorganisation PFLP (Folkefronten for Palæstinas Befrielse), hvis leder er dr. George Habash, 2 amerikanske og 1 schweizisk passagerfly. Et forsøg på at kapre et israelsk fly over Englands østkyst mislykkes, under kampen om flyet dræbes den ene af de to pirater, den anden, den unge kvindelige partisan Leila Khaled, overmandes og overgives til politiet, efter at flyet er landet i Heathrow ved London. Det ene amerikanske og det schweiziske fly tvinges til at lande på en ørkenflyveplads nord for Amman i Jordan, hvor passagererne holdes som gidsler af partisanerne. Det andet amerikanske fly, en Jumbo jet, tvinges til at lande i Cairo lufthavn, hvor det 7/9 sprænges i luften efter at passagererne er blevet evakueret. De ægyptiske myndigheder arresterer de 3 pirater og meddeler, at de vil blive stillet for retten. PFLP erklærer, at flyet er blevet sprængt i luften i Cairo lufthavn som protest mod, at Ægypten er gået med til våbenstilstandsoverenskomsten med Israel. – 7. PFLP kræver, at Schweiz, Storbritannien og Forbundsrepublikken Tyskland inden 72 timer skal løslade fængslede partisaner, i modsat

fald truer de med, at de røvede fly med passagererne vil blive sprængt i luften. – 8. Det internationale Røde Kors forhandler i Amman med PFLP. Fristen for opfyldelse af PFLP's krav forlænges på ubestemt tid. – 9. Et britisk passagerfly undervejs fra Bahrein erobres af PFLP-partisaner og tvinges til at lande på ørkenflyvepladsen ved Amman. PFLP kræver yderligere løsladelse af et stort antal arresterede partisaner i Israel. – 10. Irak opfordrer partisanerne til at frigive gidslerne. – 11. De palæstinensiske partiorganisationers centralkomité, som allerede 7/9 havde taget afstand fra PFLP, foranlediger, at alle de tilbageværende passagerer i ørkenen føres til Amman, således som det tidligere er sket med kvinder og børn, og i de følgende dage bliver størstedelen af dem fløjet ud af Jordan. – 12. sprænges flyene i ørkenen i luften. PFLP udstødes af de palæstinensiske partisanorganisationers centralkomité. – 15. PFLP fremsætter sine betingelser for at frigive resten af gidslerne. Schweiz, Forbundsrepublikken Tyskland og Storbritannien bøjer sig for kravene, og 29/9 løslades de sidste 6 gidsler. Den følgende dag frigiver Schweiz til gengæld 3 arabiske partisaner, der afsoner langvarige fængselsstraffe for angreb på israelsk fly i Zürich lufthavn, Vesttyskland løslader 2 partisaner, der afventer deres dom, og Storbritannien frigiver Leila Khaled.

15. – Dronning Juliana bebuder i sin trontale på baggrund af alvorlige uroligheder i Amsterdam og andre dele af landet, at den hollandske regering vil tage drastiske skridt over for alle grupper, som på uansvarlig vis forsøger at påtvinge andre deres synspunkter.

17. – Los Tupamaros tilbyder at løslade amerikaneren Claude Fly (se 10/8), forudsat at et manifest rettet mod regeringen offentliggøres i alle nyhedsmedier i Uruguay.

20. – I Sverige afholdes valg til det nye etkammer på 350 medlemmer, som afløser rigsdagens førstekammer (151 medlemmer) og andetkammer (233 medlemmer). Af de 350 medlemmer i det nye etkammer vælges 40 på tillægsmandater, hvorved der sikres fuld proportionalitet ved mandatfordelingen for de partier, som bliver repræsenteret. Kun partier, der får mindst 4 pct. af stemmerne i hele landet eller 12 pct. af stemmerne i en valgkreds, kan opnå repræsentation. Samtidig med rigsdagsvalget foregår valg til landsting (amtsråd) og kommunalbestyrelser.

Valgdeltagelsen ved rigsdagsvalget er den næsthøjeste, der er forekommet, 88,3 pct. mod 89,3 pct. ved andetkammervalget i 1968. Socialdemokraterne (s.) mister det absolutte flertal, som de vandt ved andetkammervalget i 1968, idet de kun får 163 mandater, medens de med stemmetallet i 1968 ville have fået 185, men da venstrepartiet kommunisterne (vpk) går stærkt frem og får 17 mandater (med samme stemmetal som i 1968 ville de ingen mandater have fået), bevarer de socialistiske partier flertallet med i alt 180 mandater. I alt afgives 50,5 (i 1968: 53,1) pct. af stemmerne på socialistiske partier, heri medregnet de stemmer, der falder på det nye parti Kommunistisk forbund (Marxist-leninisterne) (KfML) dannet ved udbrud fra vpk, i 1967, og som for første gang deltager i et rigsdagsvalg, men uden at opnå noget mandat.

Af de tre borgerlige partier: det moderate samlingsparti (m.) – det tidligere højre – centerpartiet (cp.) og folkepartiet (fp), der tilsammen får 170 mandater, går m. stærkt tilbage, idet det kun får 41 mand valgt, men med stemmetallet i 1968 ville have fået 51, cp. under Gunnar Hedlunds ledelse går stærkt frem og får 71 (59) mandater, og også fp. har fremgang: 58 (55) mandater. Tilsammen får de tre borgerlige partier 47,6 (1968: 45,1) pct. af stemmerne. De enkelte partiers andel af det samlede stemmetal er: m. 11,5 (1968: 13,9) pct., cp. 19,9 (16,2) pct., fp. 16,2 (15,0) pct., s. 45,3 (50,1) pct., vpk. 4,8 (3,0) pct., Kds. (Kristen demokratisk samling, der betegner sig selv som hverken borgerligt eller socialistisk) 1,8 (1,5) pct. og KfML 0,4 pct.

Af det nuværende førstekammers 151 medlemmer indvælges 72 og af det nuværende andetkammers 233 medlemmer 195 i det nye etkammer. Procenten af kvindelige medlemmer går ned fra 13,3 i den nuværende rigsdag (10 i førstekammer og 15,2 i andetkammer) til 12,9 (45 medlemmer) i det nye etkammer. I storbyerne (Stockholm, Göteborg og Malmö) får cp. i alt 9 mandater mod hidtil kun et mandat.

Ved et suppleringsvalg i Bordeaux lider det radikal-socialistiske partis nye generalsekretær Jean Jacques Servan-Schreiber, sejrherren fra suppleringsvalget i Nancy (se 28/6), et stort nederlag, idet premierminister Chaban-Delmas i første omgang får langt over halvdelen, nemlig 63,55 pct. af de afgivne stemmer, medens Servan-Schreiber kun opnår 16,59 pct.

21. – Præsident Tito bebuder en ændring af den øverste statsledelse, således at præsidenten afløses af et præsidium bestående af bl. a. repræsentanter for de 6 delstater. Formålet er at hindre, at Jugoslavien går i opløsning, når Tito ikke længere er den øverste leder.

Tun Abdal Razak bliver Malaysias premierminister og overtager tillige forsvars- og udenrigsministeriet (se 30/8).

22. – Det amerikanske udenrigsministerium meddeler, at USA genoptager leverancen af tunge våben til Grækenland, som har været standset siden militærjuntaen kom til magten i april 1967. Det drejer sig om leverancer til en værdi af 56 mill. dollars i løbet af 18–24 måneder. Der henvises til Grækenlands betydning for NATO-forsvaret i den sydlige flanke.

28. – Den forenede arabiske Republiks præsident Gamal Abdel Nasser afgår ved døden efter et hjerteanfald, 52 år gammel. Den 52-årige vicepræsident Anwar Sadat, der var med i den kreds af officerer, der i 1952 styrtede monarkiet i Ægypten, overtager præsidentposten, indtil en ny præsident er valgt.

30. – Den norske højesteretsadvokat Egil Endresen er udnævnt til justitsminister i regeringen Borten efter Elisabeth Schweigaard Selmer, der fratræder efter eget ønske. Begge tilhører Høyre.

DANMARK

Juli 1970

2. – Forligsmanden, departementschef Gunnar Colm meddeler, at der i konflikten mellem DASF og de to fiskeriorganisationer (se 10/6) er opnået et næsten fuldstændigt forlig i 8 punkter. Det sidste punkt – om ferie – kan kun anbefales af DASF. Forligsskitsen sendes til stillingtagen i de tre organisationers kompetente forsamlinger.

Godt 3000 arbejdere på Odense og Lindø værfter idømmes af arbejdsretten »normal« bod for tillidsmandsstrejken 6/2, men nedsat bod for strejken 9.–12/2, idet retten finder, at arbejderne med en vis ret kunne hævde, at de følte sig tilskyndet af værftsledelsen til at strejke.

7. – Ministeriet Baunsgaards yngste medlem, den 46-årige landbrugsminister Peter Larsen (v.) afgår ved døden, efter at han 27/6 er blevet ramt af en blodprop i hjertet på det fynske fællesdyrskue i Odense.

9. – DASF's forretningsudvalg accepterer mæglingsforslaget (se 2/7) i fiskerikonflikten.

14. – Venstres gruppeformand og politiske ordfører i folketinget, den 48-årige chefredaktør Henry Christensen, Dagbladet, udnævnes til landbrugsminister efter afdøde Peter Larsen (se 7/7).

18. – På et delegeretmøde i fiskeriets to hovedorganisationer, Dansk Fiskeriforening og Dansk Havfiskeriforening, vedtages det, at der skal være urafstemning om, hvorvidt fiskerne ønsker overenskomst eller ej, og at man ikke kan godkende det foreliggende mæglingsforslag (se 2/7).

27. – Venstres folketingsgruppe vælger den 41-årige civilingeniør Knud Enggaard, folketingsmand siden 1964, til gruppens formand og politiske ordfører efter den nye landbrugsminister Henry Christensen (se 14/7). Foruden Enggaard er landbrugsrådets præsident Anders Andersen kandidat til formandsposten og chefredaktør Jens Peter Jensen, Fyns Tidende, kandidat til posten som politisk ordfører. Ved afstemningen om formandsposten får Enggaard 18 og Anders Andersen 12 stemmer, medens 2 stemmesedler er blanke. Ved afstemningen om ordførerposten er stemmetallene: Enggaard 23, Jens Peter Jensen 7, og 2 stemmesedler er blanke. Den hidtidige næstformand gårdejer Kr. Østergaard og bestyrelsen i øvrigt fortsætter.

29. – Den tidligere justitsminister (1953–64) og indenrigsminister (1064–68) Hans Hækkerup har meddelt den socialdemokratiske kredsorganisation i Vordingborgkredsen, at han af helbredsgrunde ikke ønsker genopstilling ved det kommende folketingsvalg. Heller ikke fhv. handelsminister (1953–57) Lis Groes (Køgekredsen) og fhv. kirkeminister (1950, 1953–66) og kulturminister (1966–68) Bodil Koch (Herningkredsen) vil genopstilles.

DASF's hovedbestyrelse vedtager at sende første strejkevarsel til Dansk Fiskeriforening og Dansk Havfiskeriforening samt de nødvendige varsler til sympatikonflikter over for bl. a. fiskeindustrien.

31. – Fhv. justitsminister Hans Hækkerup (se 29/7) udtaler til Ekstra Bladet, at fhv. statsminister J. O. Krag udenrigspolitisk

har trådt så mange gange i spinaten, at man skulle tro, han aldrig drømte om at komme til at danne regering igen. Hans Hækkerup håber, at den nuværende regering vil blive siddende en periode mere, så der kan kastes lidt skygge over Socialdemokratiets forskellige optræden i regering og opposition, og han råder partiformanden til at sætte sig på den unge fløj og sørge for en bedre disciplin i partiet. Også en anden fhv. socialdemokratisk minister, der har bebudet sin afgang fra folketinget ved næste valg, fru Lis Groes, har kritiseret sin partiformand, som hun mener hellere burde tænke frem i stedet for at sidde og skrive partihistorie.

August 1970

1. – De to fiskeriforeningers fælleskongres vedtager at holde urafstemning om overenskomstforslaget (se 2/7).

5. – DASF sender 2. strejkevarsel for kranførerne på B. & W. i forbindelse med et krav om samme skifteholds- og overtidstillæg for mandlige og kvindelige kranførere.

7. – På et møde i arbejdsretten trækker DASF sit strejkevarsel mod B. & W. tilbage, og Jern- og Metalindustriens Sammenslutning hæver den sag, organisationen har anlagt for at få aktionen kendt ulovlig.

12. – Det besluttes, at et udvalg under forsvarskommissionen skal følge forsøg med 8 måneders tjenestetid.

13. – Socialdemokratiet fremsætter en anti-inflationsplan, der går ud på at anvende en del af statens kasseoverskud som direkte tilskud til nedsættelse af fødevarepriserne i et sådant omfang, at det vil forhindre udløsningen af en dyrtidsportion efter januarpristallet. Ca. 600 mill. kr. skal anvendes til nedsættelse af priserne på svinekød, okse- og kalvekød, kødvarer, æg, mælk, smør og ost, og ca. 250 mill. kr. til prisnedsættelse for brød, mel, gryn, margarine og sukker. Endelig skal der anvendes 50 mill. kr. til forhøjelse af boligsikringen. Der regnes med, at disse prisnedsættelser svarer til i alt 3 points i pristallet.

Ved forelæggelsen af planen udtaler Socialdemokratiets formand J. O. Krag, at partiet ikke afviser indkomstpolitik i ganske særlige situationer, men det må være en forudsætning, at de direkte interesserede organisationer har tiltrådt den, og at den frie forhandlingsret ikke antastes. Socialdemokratiets forhandlingsforslag er ikke et alternativ til en indkomstpolitik, og J. O. Krag vil ikke afvise at forhandle herom, men først må man se et oplæg fra regeringen. J. O. Krag føjer til, at han ville finde det naturligt, at Socialdemokratiets forslag gøres til genstand for overvejelser i regeringen, og at det drøftes, når folketingets skatteudvalg og 21 mands udvalg mødes i september (se 2/6). Socialdemokratiet vil være villig til at forhandle, hvis der er noget, regeringen ønsker ændret.

Økonomiminister Nyboe Andersen udtaler, at det er interessant, at Socialdemokratiet fremsætter forslag, der vidner om, at de deler regeringens bekymring for omkostningsniveauet, men giver udtryk for skepsis over for den måde, hvorpå man vil finansiere de store tilskud til prisnedsættelse. Han finder det uforsvarligt i en situation med efterspørgselspres at bruge det meste af statens kasseoverskud hertil, idet det vil forøge befolkningens købekraft og derved indirekte kan påvirke priserne i opadgående retning.

Konflikten om de kvindelige kranførere på B. & W. afsluttes ved et forlig, hvorefter de kvindelige kranførere får 10 øre mere i timen.

17. – Julipristallet stiger til 142 (141,9) og udløser 2 dyrtidsportioner. I de sidste måneder har stigningstakten dog været afsvækket, således var stigningen i den månedlige indeks i juni og juli kun 0,3 henholdsvis 0,1 point.

18. – Landbrugsorganisationerne har anmodet Monopoltilsynet om snarest muligt at godkende en forhøjelse af hjemmemarkedspriserne med 70 øre pr. kg for smør og med 25 øre pr. kg for flæsk, okse- og kalvekød, fjerkræ og æg. Forhøjelserne svarer til en merindtjening for landbruget på ca. 130 mill. kr. årlig. Den nærmest foregående forhøjelse af landbrugets hjemmemarkedspriser fandt sted i efteråret 1969 (se 29/10 1969).

Der er i Odense byret forberedende møde i en sag, som en maskinarbejder har anlagt mod Odense Stålskibsværft i forbindelse med inddrivelse af bodsbeløb. Dansk Arbejdsgiverforening er indtrådt som biintervenient til støtte for værftet.

19. – Centralorganisationen af Metalarbejdere og Jern- og Metalindustriens Sammenslutning drøfter ligelønsproblemer.

21. – Medlemmer af de to fiskeriorganisationer har ved urafstemning forkastet forslaget om overenskomst med DASF.

24. – Efter et forberedende møde i arbejdsretten opnås enighed mellem LO, DASF og Dansk Arbejdsgiverforening om udsættelse af såvel hovedkonflikten inden for fiskeriet som sympatikonflikterne. Spørgsmålet om konflikternes lovlighed skal afgøres ved en voldgift.

25. – Regeringens økonomiudvalg beslutter at forlænge bygge- og anlægsstoppet (se 17/3) til udgangen af 1970, dog med mulighed for dispensation.

Fhv. finansminister Henry Grünbaum omtaler på elektrikerforbundets kongres et skitseforslag om udbyttedeling, som skal drøftes i LO's udvalg om økonomisk demokrati.

26. – Ved et møde mellem Nationalbanken og bankernes og sparekassernes organisationer er der enighed om, at den stramme pengepolitik må fortsættes, indtil der er tilvejebragt en væsentlig forbedring af betalingsbalancen, der ifølge Danmarks Statistiks foreløbige opgørelse for 1. halvår 1970 viser et underskud på 2,7 milliarder kr. mod 3,1 milliarder kr. for hele året 1969. Loftet over udlån (se 18/3) vil derfor blive bibeholdt indtil videre, men Nationalbanken er villig til til en vis grad at kompensere for den likviditetsstramning, der kan ventes i slutningen af 1970 og begyndelsen af 1971 som følge af overskuddet på statsfinanserne. Udformningen af Nationalbankens likviditetspolitik vil blive drøftet ved møder mellem parterne i de kommende måneder.

28. – Folketingsmand Knud Bro (k. f.) ansættes som sekretær i finansministeriet for at aflaste finansminister Poul Møller i dennes politiske arbejde.

31. – Repræsentanter for regeringen og Socialdemokratiet mødes til den første forhandling om den socialdemokratiske antiinflationsplan. På mødet fremlægges en analyse foretaget af det økonomiske sekretariat, hvoraf det fremgår, at Socialdemokratiets forslag om pristilskud til en række fødevarer vil give en forbrugsudvidelse, der er dobbelt så stor som den, der udløses af en dyrtidsportion. På mødet foreligger også sekretariatets halvårsoversigt, hvorefter underskuddet på betalingsbalancen i 1970 anslås til godt 4 milliarder kr. og i 1971 til 3,5 milliarder. Selv med en nedbringelse af underskuddet med 1 milliard kr. om året, vil der gå 5–6 år, før Danmarks behov for lån i udlandet er dækket, og i denne periode vil det være nødvendigt at låne 10 milliarder.

September 1970

1. – I henhold til arbejdsmarkedets overenskomster af 1968 nedsættes arbejdstiden fra 42½ til 41¾ timer om ugen.

2. – Forsvarkommissionens medlemmer har modtaget udtalelser fra forsvarskommandoen og fra chefen for NATO's nordregion, den britiske general W. C. Walker, om det socialdemokratiske forslag til en ny forsvarsordning (se 16/4). Ifølge general Walker er de militære styrkemål i forslaget fastsat ud fra forkerte præmisser og vil være ensbetydende med, at Danmarks evne til at forsvare sig selv bliver alvorligt formindsket, og at det faktisk vil blive umuligt at bringe det danske forsvar forstærkning udefra. Også den danske militære bedømmelse af forslaget er kritisk, selv om man finder, at forslaget indeholder synspunkter og vurderinger, der vil kunne få positiv betydning for forsvarets fremtidige udformning.

Monopolrådet bevilger landbruget en forhøjelse af hjemmemarkedspriserne svarende til en årsindtægt på 110 mill. kr. (se 18/8). Smørprisen forhøjes med 60 øre pr. kg og priserne på flæsk, kød, fjerkræ og æg med 20 øre pr. kg.

Samtidig beslutter monopolrådet at dispensere fra prisstoppet for en lang række håndværks- og servicefag, således at der kan gives dækning for de lønafhængige omkostninger. Dispensationerne anslås at ville give de pågældende en merindtægt på 165 mill. kr. om året.

3. – En folketingsdelegation med formanden Karl Skytte i spidsen rejser til Sovjetunionen på officielt besøg.

8. – Regeringens økonomiudvalg godkender indenrigsminister H. C. Tofts indstilling om honorarer til kommunale udvalgsformænd.

Det økonomiske råds formandskab anbefaler i en rapport til rådet en finanspolitisk stramning i form af nedskæring af de offentlige udgifter. Det anbefales desuden at ændre beskatningsreglerne således, at kun en del af renteudgifterne bliver fradragsberettigede, og at der sker en forhøjelse af skatteprocenten for særlig indkomst, der nu er 30. Med udsigt til et betalingsbalanceunderskud på 4,5 milliarder kr. i 1970 finder man, at skævheden i vor udenrigsøkonomi er så udtalt, at den er ved at blive en trussel mod den fulde beskæftigelse. I denne forbindelse anbefales intensivering af arbejdsmarkedspolitikken og omskoling, så at arbejdskraft kan overføres fra bl.. a. byggesektoren til eksportindustrien.

9. – Finansminister Poul Møller giver Det økonomiske Råds formandskab ret i, at en bremsning af de offentlige udgifter nu er så påtrængende, at også de lovbundne udgifter må skæres ned.

Det såkaldte lavtlønsudvalg, der blev nedsat i oktober 1969, er kommet til det resultat, at de særlige lavtlønstillæg i de seneste overenskomster ikke varigt formindsker forskellen mellem højere og lavere lønninger.

Landbrugets organisationer har besluttet at anke Monopolrådets afgørelse om forhøjelse af hjemmemarkedspriserne (se 2/9) til Monopolankenævnet.

11. – Venstre har udarbejdet et debatoplæg om dansk sikkerhedspolitik og forsvar, som vil blive diskuteret på partiets forestående årsmøde. Man foreslår, at hærens stående styrke bliver på 11.000 mand formeret som panserinfanteri med støtteenheder, og at man skal tilstræbe at lade den bemande udelukkende med frivillige befalingsmænd og menige. Herudover skal et regionalforsvar bestående af mindst 30.000 mand kunne kæmpe såvel offensivt som defensivt og såvel i samvirke med hærens stående styrke som med andre NATO-en-

heder eller alene. Der foreslås en tjenestetid på 5 måneder. Det hedder herom, at man ikke svækker uddannelsen i forhold til det nuværende niveau, hvis man går over til en 3 måneders enkeltmands- og specialuddannelse, hvorefter følger 2 måneders tjeneste i regionalforsvarsenheder. Denne 2 måneders tjeneste bør finde sted samtidig med, at tidligere hjemsendte genindkaldes til genoptræning i den enhed, hvortil de skal mobiliseres. Flåden ønskes sammensat med hovedvægt på motortorpedobåde og minelægningskapacitet, og skibe og kystbefæstninger foreslås udstyret med raketvåben. Flyvevåbenet skal bestå af 6 eskadriller tidssvarende kampfly (jagere, jagerbombere og opklaringsjagere) samt raketenheder (Socialdemokratiets forsvarsforslag, se 16/4).

Socialdemokratiets hovedorgan Aktuelt skriver i en leder, at årene i opposition har afdækket J. O. Krags vanskeligheder ved at komme på bølgelængde med offentligheden, men Krag bør godskrives, at Socialdemokratiet i sin fundamentale politik og med sit program har stillet sig i en rigtig udgangsposition foran næste valg.

12.–13. – På Socialdemokratiets årsmøde fremlægger folketingsmand Jens Kampmand et erhvervspolitisk program. Programmet indeholder bl. a. forslag om oprettelse af en statslig investeringsbank med midler direkte fra staten, fra offentlig låneoptagelse i udlandet og tilvejebragt gennem binding af en del af forsikringsselskabernes sikkerhedsmæssige indestående. Banken skal ved virksomhedssalg til udlandet have ret til at overtage 50 pct. af den pågældende virksomheds aktiekapital. Andre opgaver er: genbelåning af bank- og sparekasselån, støtte til opkøb af virksomheder for at undgå udenlandsk overtagelse, deltagelse i en videre udbygget egnsudviklingspolitik, direkte investeringer i dansk erhvervsliv og formidling af salg af danske obligationer i udlandet. Det hedder i programmet, at en bedre konkurrence og styring oftest kan opnås uden egentlig samfundsovertagelse, men områder som apotekerne, medicinalindustrien og forsikringsselskaberne ønsker man fortsat nationaliseret. Programmet kommer ikke til afstemning, da det skal overvejes nærmere.

I øvrigt fastslår årsmødet efter en skarp kritik af regeringen, at kursen må lægges om, og at partiets anti-inflationsplan (se 13/8) må indgå i de økonomiske drøftelser. Folketingsmændene Kjeld Olesen og Helge Nielsen bebuder lovforslag om henholdsvis en forsvarsreform (se 2/9) og revision af boliglovgivningen.

13. – Socialistisk Folkepartis hovedbestyrelse kræver Nationalbanken nationaliseret, midlertidigt prisstop for jord og fast ejendom og oprettelse af en erhvervsinvesteringsfond.

Danmarks kommunistiske Partis landsmøde opfordrer til et folkeligt opgør med regeringen.

Danmarks Retsforbund kræver magistratsregering efter næste valg.

14. – I et supplement til rapporten fra Det økonomiskee Råds formandskab (se 8/9) peges der på fordelene ved at gå over til 1-årige lønaftaler, hvorved den automatiske dyrtidsregulering gøres overflødig. Desuden bør alle lønaftaler, både arbejdsmarkedets og det offentliges, indgås samtidig, og landbrugets hjemmemarkedspriser bør fastsættes for en hel overenskomstperiode ad gangen. På rådets møde går lønmodtagernes repræsentanter imod tanken om 1-årige aftaler som en del af begrundelsen for den automatiske dyrtidsregulerings bortfald. Rådets formand, professor Anders Ølgaard, udtaler efter mødet, at det kun er i den akutte situation, formandskabet anbefaler 1-årige overenskomster.

17. – På et formandsmøde i LO er der almindelig tilslutning til, at forbundene ved de kommende overenskomstforhandlinger bør koncentrere sig om nogle få krav af generel karakter. Blandt de generelle krav kan ventes 4 ugers ferie eller

40 timers arbejdsuge, fuld dyrtidsdækning, lavtlønstillæg og samme mindsteløn for mænd og kvinder.

18.–20. – Partiet Venstres landsmøde vedtager et nyt program: Frem til år 2000. Partiets formand, udenrigsminister Poul Hartling, understreger, at man må regne med, at det nuværende regeringssamarbejde skal fortsættes i hvert fald til 1975. Intet af de tre regeringspartier kan for alvor forestille sig nogen anden regeringssammensætning i dag og efter næste valg. De tre partier kan ikke uden videre sluttes sammen til ét eller to og bør det heller ikke. De skal gå samlet til valg, og foreløbig har intet ændret ved den kendsgerning, at Socialdemokratiet ikke udgør nogen trussel mod VKR-regeringen.

22. – Danmark indleder i Bruxelles realitetsforhandlinger med EEC.

På et møde med arbejdsmarkedets parter forelægger regeringen et oplæg til en indkomstpolitik. Statsminister Hilmar Baunsgaard understreger, at vi i de næste 2–3 år må bruge op mod halvdelen af den årlige produktionsstigning til at nedbringe underskuddet på betalingsbalancen. Oplæggets 12 punkter 12:

1) Den stramme finans- og pengepolitik fastholdes.

2) Der skal på finansloven for 1971–72 gennemføres besparelser på ialt ca. 1 milliard kr., hvoraf man allerede har fundet frem til ca. 400 mill. kr. Et udvalg på 9 folketingsmænd, 3 fra hvert af regeringspartierne, får til opgave at finde frem til yderligere besparelser på ca. 500 mill. kr. Besparelserne vil også ramme de lovbundne udgifter.

3) Kommunerne skal i højere grad være selvfinansierende.

4) Der gennemføres prisstop til udgangen af februar måned 1971. Lovforslag herom vil blive fremsat straks, når folketinget træder sammen 6/10. I lovens gyldighedsperiode skal priserne, der var gældende 22/9, kun kunne forhøjes som følge af prisstigninger på råvarer og hjælpestoffer. Prisstoppet skal også omfatte landbrugets hjemmemarkedspriser.

5) Arbejdsmarkedets parter opfordres til at holde lønstigningerne i den kommende overenskomstperiode inden for en snæver ramme, så fortsat prisstabilitet kan opnås. I denne forbindelse er det regeringens bestemte opfattelse, at der er behov for, at den automatiske pristalsregulering afløses af mere hensigtsmæssige ordninger til sikring af udsatte lønmodtageres realløn. Det er også regeringens opfattelse, at den automatiske pristalsregulering bør afløses af en anden ordning for de offentligt ansatte.

6) Pr. 1/3 1971 afløses prisstoppet af en mere permanent lov om priser og avancer.

7) Regeringen vil fremsætte lovforslag om udbyttebegrænsning og om skærpelse af kapitalvindingsafgiften.

8) Hvis en undersøgelse viser, at afskrivningsreglerne i praksis har utilsigtede virkninger, vil lovgivningen blive revideret.

9) Regeringen er villig til at drøfte en umiddelbar indsats ad lovgivningens vej over for de lavtlønnede og at samarbejde med organisationerne herom. Det samme gælder ligelønsproblemerne.

10) Regeringen er også rede til efter aftale med arbejdsmarkedets parter at deltage i de bestræbelser, der udfoldes med henblik på et bedre samarbejde og øget medindflydelse for medarbejderne inden for de private virksomheder, herunder medarbejdernes interesse i fordelingen af den formuestigning, der sker i erhvervslivet gennem henlæggelse af overskud i virksomhederne.

11) Omkostningerne ved en eventuel forbedring af sygedagpengeordningen må afholdes af parterne selv.

12) Regeringen vil fremskynde forhandlingerne med tjenestemandsorganisationerne, så der opnås samtidighed med forhandlingerne på det private arbejdsmarked.

Formanden for LO, Thomas Nielsen, udtaler, at han er beroliget over, at truslen om at fastlægge en ramme for indkomstudviklingen (se 15/5) er fjernet, og Ar-

bejdsgiverforeningens formand, direktør Leif Hartwell, er godt tilfreds med, at regeringen ikke har til hensigt at gribe ind i overenskomstforhandlingerne. Fhv. statsminister J. O. Krag mener, at det er et tyndt oplæg, og Ømann, SF, er meget kritisk og mener, at det bærer mod valg.

23. – Statsminister Hilmar Baunsgaard udtaler i anledning af de voldelige demonstrationer mod Verdensbankens kongres i København, at det er regeringens opfattelse, at politiet i de sidste dage har været udsat for en så hård belastning, at det har et rimeligt krav på at vide, at regeringen er taknemlig for og enig i, at politiet har optrådt, som det er meningen, at et politi må gøre.

I et møde i folketingets 21 mands udvalg (se 2/6) foreligger der oplysninger fra finansminister Poul Møller om, at kasseoverskuddet for finansåret 1970–71 skønnes at ville blive 3,1 milliarder kr., når man medregner de 610 mill. kr., som kommunerne forlods har fået i vejrefusioner for at undgå en likviditetskrise. I maj regnede man med et kasseoverskud på 2,1 milliarder. I øvrigt forhandler udvalget om regeringens oplæg den foregående dag. Efter mødet udtaler statsminister Hilmar Baunsgaard, at regeringen er rede til at forhandle om Socialdemokratiets antiinflationsplan om nedsættelse af priserne på fødevarer (se 13/8) under den forudsætning, at planen er et led i en større helhed, og at der skaffes finanspolitisk dækning, for ellers betyder forslaget en risiko for et efterspørgselspres på yderligere 400 mill. kr.

24. – Finansministeren udsender cirkulære om, at sparede udgifter i år ikke uden videre kan genbevilges næste år.

Regeringen har møde med erhvervslivets organisationer om det indkomstpolitiske oplæg.

På et møde i den socialdemokratiske folketingsgruppe tilkendegiver fhv. statsminister J. O. Krag, at gruppen ikke er imod en udskrivningsprocent på 91 for kildeskatten i 1971.

26. – Statsminister Hilmar Baunsgaard udtaler til Politiken, at regeringen ønsker et bredt forlig om den økonomiske politik, men lykkes det ikke, vil den ikke vige tilbage for at bruge VKR-flertallet.

Det meddeles i en orientering til partiet Venstres tillidsmænd, at det er regeringens hensigt at ophæve alle ordninger, hvori indgår pristalsklausuler, herunder indekskontrakter.

27. – Fhv. statsminister J. O. Krag udtaler, at regeringen bør se bort fra den indkomstpolitiske dagsorden, som VKR-partierne vedtog i maj (se 15/5) og om fornødent ophæve den ved en modgående beslutning.

28. – LO's og Dansk Arbejdsgiverforenings forhandlingsudvalg når til enighed om udkast til ny samarbejdsaftale og nye forhandlingsregler.

29. – Odense byret afsiger kendelse om, at Odense Stålskibsværft har været berettiget til at inddrive en bod, der af arbejdsretten var tilkendt Dansk Arbejdsgiverforening efter den ulovlige strejke i februar.

30. – Det udenrigspolitiske nævn vælger fhv. minister Per Federspiel (v.) til formand efter landbrugsminister Henry Christensen.